

ISSN 2181-922X

TIL VA MADANIYAT

UZBEKISTAN

LANGUAGE & CULTURE

O'ZBEKISTON

2021 Vol. 4

www.navoiy-uni.uz
www.uzlc.navoiy-uni.uz

ISSN 2181-922X

O‘ZBEKISTON

TIL VA MADANIYAT

UZBEKISTAN

LANGUAGE AND CULTURE

2021 Vol. 4

www.navoiy-uni.uz
www.uzlc.navoiy-uni.uz

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti

Bosh muharrir: Shuhrat Sirojiddinov
Bosh muharrir o‘rinbosarlari: Zaynobiddin Abdirashidov
Qosimboy Ma‘murov
Mas‘ul kotib: Ozoda Tojiboyeva

Tahrir kengashi

Ahmadali Asqarov, Abdulaziz Mansur, Akmal Saidov, Akmal Nur, Adham Ashirov, Nizomiddin Mahmudov, Hamidulla Dadaboyev, Samixon Ashirboyev, Bahodir Karimov, Aftondil Erkinov, Baxtiyor Mengliyev, Uzoq Jo‘raqulov, Sulton Normamatov, Murtazo Sayidumarov, G‘aybulla Boboyorov, Nozliya Normurodova, Abdi Mamatov, Anvar Sayfullayev.

Tahrir hay‘ati

Isa Habibbeyli (Ozarbayjon)	Maria Sabtelni (Kanada)
Frederik Bressand (Fransiya)	Timur Kocaoğlu (AQSH)
Ingeborg Baldauf (Germaniya)	Almaz Ülvi (Ozarbayjon)
Mark Toutant (Fransiya)	Tanju Seyhan (Turkiya)
Rochelle Almeida (AQSH)	Xisao Komatsu (Yaponiya)
Akrom Habibullayev (AQSH)	Emek Üşenmez (Turkiya)
Valeriy S. Xan (O‘zbekiston)	Abdulvahap Kara (Turkiya)
Eunkyung Oh (Janubiy Koreya)	Alizoda Saidumar (Tojikiston)
Oqilxon Ibrohimov (O‘zbekiston)	Dilorom Ashurova (O‘zbekiston)
Shodmon Vohidov (Tojikiston)	Darya Jigulskaya (Rossiya)

“O‘zbekiston: til va madaniyat” jurnali – lingvistika, tarix, adabiyot, tarjimashunoslik, san‘at, etnografiya, falsafa, antropologiya va ijtimoiy tadqiqotlarni o‘rganish kabi sohalarni qamrab olgan akademik jurnal.

Jurnal bir yilda to‘rt marta chop etiladi.

Jurnalning maqsadi – ko‘rsatilgan sohalarga oid dolzarb mavzulardagi bahs-munozaraga undaydigan, yangi, innovatsion g‘oyalarga boy, o‘z konsepsiyasiga ega bo‘lgan tadqiqotlarni nashr etishdir.

Ingliz, rus va o‘zbek tillaridagi, shuningdek, boshqa turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi. Iqtisodiy tahlillar hamda siyosatga oid maqolalar e‘lon qilinmaydi.

Jurnalda kitoblarga yozilgan taqrizlar, adabiyotlar sharhi, konferensiyalar hisobotlari va tadqiqot loyihalari natijalari ham e‘lon qilinadi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farq qilishi mumkin.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti.

O‘zbekiston, Toshkent, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko‘chasi, 103.

Email: uzlangcult@gmail.com
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

Alisher Navo'i Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature

Editor-in-Chief: Shuhrat Sirojiddinov
Deputy Editors in Chief: Zaynabiddin Abdirashidov
Kasimbay Mamurov
Executive secretary: Ozoda Tajibaeva

Editorial board

Ahmadali Asqarov, Abdulaziz Mansur, Akmal Saidov, Akmal Nur, Adham Ashirov, Nizomiddin Mahmudov, Hamidulla Dadaboev, Samixon Ashirboev, Bahodir Karimov, Aftondil Erkinov, Bakhtiyor Mengliev, Uzoq Juraqulov, Sulton Normamatov, Murtazo Sayidumarov, Gaybulla Babayarov, Nozliya Normurodova, Abdi Mamatov, Anvar Sayfullaev.

Editorial Committee

Isa Habibbeyli (Azerbaijan)	Maria Subtelny (Canada)
Frederique Bressand (France)	Timur Kozhaoglu (USA)
Ingeborg Baldauf (Germany)	Almaz Ulvi (Azerbaijan)
Marc Toutant (France)	Tanju Seyhan (Turkey)
Rochelle Almeida (USA)	Hisao Komatsu (Japan)
Akram Habibullaev (USA)	Emek Üşenmez (Turkey)
Valeriy S. Khan (Uzbekistan)	Abdulahap Kara (Turkey)
Eunkyung Oh (South Korea)	Alizoda Saidumar (Tajikistan)
Oqilkhon Ibrohimov (Uzbekistan)	Dilorom Ashurova (Uzbekistan)
Shodmon Vohidov (Tajikistan)	Daria Zhigulskaya (Russia)

“Uzbekistan: Language and Culture” is an academic journal that publishes works in the field of linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies.

The journal is published four times a year.

The purpose of the journal is to publish the results of the latest research that are rich in new, innovative ideas and has its own concept, which stimulates debate on topical issues in these areas.

The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcome. We do not publish economic analyses or political articles.

In addition to research articles, the journal announces book and literary work reviews, conference reports and research project results.

The authors' ideas may differ from those of the editors'.

Alisher Navo'i Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature.

103, Yusuf Khos Hojib, Yakkasaray, Tashkent, Uzbekistan.

Email: uzlangcult@gmail.com

Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

MUNDARIJA

Lingvistika

Tolib Enazarov

Dialektal matnlarning leksik tahlili metodi.....6

Jo'ra Xudoyberdiyev

Birinchi turkologiya qurultoyining chaqirilishi va maqsadi haqida.....19

Manzura Abjalova

Lingvistik ontologiya – leksik ma'lumotlar bazasi.....39

Dilafroz Muhammadiyeva

“Boburnoma”ning turkiy tillardagi tarjimalarida
paremiyalarning aks etishi.....60

Zoxira Xidraliyeva

O'zbek tilining Iqon shevasi vokalizmini areal o'rganishga doir.....74

Adabiyotshunoslik. Tarjimashunoslik

Shahnoza Rahmonova

XX asr ikkinchi yarmi she'riyatida g'azal janri poetikasi.....90

Gulnoza Jo'rayeva

Bolalar hajviy she'riyati – ma'rifiy va estetik tarbiya quroli
sifatida.....103

Din. Falsafa. Ilohiyot

Bahriddin Umurzoqov

“Rashahot” asarida Xojagon tariqati asoslari bayoni.....118

CONTENT

Linguistics

Tolib Enazarov

Method of lexical analysis of dialectal texts.....6

Jura Khudoyberdiyev

About aims and Organization of the first Turkological Conference.....19

Manzura Abjalova

Linguistic Ontology - Lexical Database.....39

Dilafruz Muhammadiyeva

Reflection of paremies in the translations of “Boburnoma”
in turkish languages.....60

Zakhira Khidralieva

On the study of the Ikan dialectvocalism of the Uzbek language.....74

Literature. Translation studies

Shahnoza Rahmonova

Poetics of the ghazal genre in uzbek poetry of the second
half of the XX century.....90

Gulnoza Jurayeva

Children's comic poetry as a mean of educational and
aesthetic education.....103

Religion. Philosophy. Theology

Bahriddin Umurzoqov

Detailed analysis of the foundations of the Khojagon tariqat
in the work “Rashakhot”.....118

Bolalar hajviy she'riyati – ma'rifiy va estetik tarbiya quroli sifatida

Gulnoza Jo'rayeva¹

Abstrakt

Mazkur maqolada o'zbek bolalar she'riyati, uning g'oyaviy maqsadlari, yosh avlod ma'naviyatini shakllantirishdagi o'rni hamda mazkur jarayonda hajviy she'riyatning ahamiyati, shuningdek, bolalar hajviy she'riyatining o'zbek milliy madaniyati ildizlari bilan chambarchas bog'liqligi masalalari muhokama qilingan. Aslida o'zbek she'riyati, umuman, adabiyot azaldan insonlarga ma'naviy oziq bo'ladigan tarbiya quroli sifatida yaratilgan. Ayniqsa, bolalar she'riyatining birlamchi vazifasi yosh avlod ongida ezgulik tuyg'ularini shakllantirish, ularni umuminsoniy va milliy g'oyalar asosida tarbiyalash hisoblangan. Mazkur vazifani amalga oshirish jarayonida hajviy she'riyatning o'rni ayniqsa katta. Chunki bolalar ruhiyatiga og'ir, tarbiya to'g'ridan to'g'ri targ'ib qilingan she'rlardan ko'ra hajviy yo'nalishda yozilgan asarlar tezroq yetib boradi hamda adabiyot ma'naviy-ma'rifiy va etik-estetik tarbiya quroli ekanligini yana bir bor isbotlaydi.

Kalit so'zlar: *hajviya, satira, yumor, poetika, ritm, shakl, mazmun, poetik bo'yoqdorlik, tagma'no.*

Kirish

Adabiyot so'zining kelib chiqishini odob so'zi bilan bog'lashlari bejiz emas. Ma'no – ma'naviyat so'zlari singari, adabiyot so'zining o'zagida ham odob so'zi yotishi rad etib bo'lmas haqiqat. U qay yo'l bilan bo'lmasin, (ba'zan odobsizlikni tasvirlash bilan) insonni tarbiyalaydi. Uning hayot yo'llarini yoritadi. Bolalar she'riyati ham aynan shunday xususiyatga ega. Tarbiyalash vazifasi didni shakllantirish burchi adabiyot oldiga qadim zamonlardan qo'yilgan. Adabiyot kuchli qurol ekanini biz toshga o'yib yozilgan bitiklardagi da'vatlarda ham ko'rishimiz mumkin. Faqat bu quroldan to'g'ri yo'lda foydalanish kerak bo'ladi. Bolalar hajviy she'riyatida ham bolalarga tuti-

¹Jo'rayeva Gulnoza Axmatovan – filologiya fanlari nomzodi, Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

E-pochta: axmatovngulnoza@gmail.com; gulnoza@navoiy-uni.uz

ORCID ID: 0000-0001-5732-2762

Iqtibos uchun: Jo'rayeva, G. A. 2021. "Bolalar hajviy she'riyati – ma'rifiy va estetik tarbiya quroli sifatida". *O'zbekiston: til va madaniyat* 4: 103-117.

layotgan ma'naviy ozuqaga ma'lum ma'noda ijtimoiy, tarbiyaviy yuk berish lozim. Bolalar hajviy she'riyati g'oyaviy-ma'rifiy va etik-estetik tarbiya quroli sifatida bugun o'z vazifalarini qay darajada uddalamoqda, degan savol Abdulla Qahhor jon koyitgan paytda qanchalik muhim bo'lgan bo'lsa, bugun ham shunchalik dolzarb. Diqqat markazidan chetda bo'lgan bolalar adabiyotida, aynan bolalar she'riyatida bugun yaratilayotgan asarlar abadiyatga daxldorligi jihatdan g'oyaviy-ma'rifiy va etik-estetik vazifasini bajarishi shart. Bu tushunchalarning barchasi tarbiyaga borib taqaladi. Bolani tarbiya qilishda uning yoshi, psixik xususiyatlaridan kelib chiqish shart bo'lganidek, adabiyot vositasida tarbiyalashda ham yuqoridagi xususiyatlarini inobatga olish dolzarb hisoblanadi. Shu sababdan ham bolalar adabiyotida ijod qiluvchi adiblar, shoir-u yozuvchilar so'zga ikki karra mas'uldirlar. Tarixga nazar tashlasak, didaktik adabiyot namunalari she'riy usullar bilan yozilgan go'zal namunalarini ko'p uchraydi. She'r o'zida nasrga nisbatan xoslikni jamlagani uchun ham didaktika bilan birlashib katta kuchga aylangan.

“O'zbek tilining izohli lug'ati”da tarbiya so'ziga “1. Ta'lim, axloq-odob va shu kabilarni o'rgatib, singdirib, insonni voyaga yetkazish, ulg'aytirish, o'stirish. 2. Insonda ish-hunar, odob-axloq va shu kabilarni shakllantirish, rivojlantirishga, uning jamiyatda yashashi uchun kerak bo'lgan xislatlarga ega bo'lishini ta'minlashga qaratilgan ish-amallar majmuyi va shu yo'l bilan singdirilgan odob-axloq, xislat, fazilat kabilarning o'zi” tarzida ta'rif berilishi uning ma'rifiy-g'oyaviy ekanligi bilan ham izohlanadi [O'zbek tilining izohli lug'ati, 2006].

Pedagogik tadqiqotlarga ko'ra, insonni tarbiyalash bir umrlik va mas'uliyatli jarayon. Bu jarayondagi ilk bosqich bolalik davriga borib taqaladi. Bolalar adabiyotining ahamiyati ham aynan shunda. Ilk bosqich – poydevor demak. Uning bir umr qanday davom etishi poydevor qanday shakllanganiga borib taqaladi. Zero, Mirzo Abdulqodir Bedil ta'kidlaganidek:

*Birinchi g'ishtni mo'rt qo'yarkan me'mor,
Yulduzga yetsa ham qiyshiqdir devor.*

Bolalar tarbiyasining me'morlari qurayotgan binolar poydevori shu jihatdan mustahkam bo'lishi kerak. Ularni tinimsiz tahlilga tortib, lozim bo'lsa, bolalar uchun ijod qiluvchi shoir-yozuvchilarga bolalar adabiyotining vazifalarni eslatish kerak.

Bugungi kunda bolalar adabiyotining eng yaxshi namunalarini deya e'tirof etilayotgan yosh ijodkorlar to'plamlaridan biri Azamat Xudoyberganov va Dilnoza Tillaboyevaning “Uyalchang

chuvalchang” nomli she’riy to’plamidir. To’plamga Azamat Xudoyberganovning she’ri nomi tanlab olingan. Ijodkor bir necha yillar bolalarning adabiy-badiiy bezakli “G’uncha” jurnalida faoliyat olib borgan, barakali ijod qilib kelayotgan shoir hisoblanadi. Uning yozganlari ancha o’qishli, qalami tingan. Yozganlarida bolalarga xos hajv unsurlaridan unumli foydalanadi. She’rlarida badiiy tasvir vositalari turlicha, shuningdek, mavzu ko’lami ham ancha keng. Turli mavzular va turli yo’nalishlarda she’riy tajribalar olib boradi. Misralar qatiga bir qancha g’oyalarni yashirishga intiladi va undan yuzaga chiqadigan mazmun ancha teran. Nafaqat bolalar, balki katta yoshli insonlar ham o’qib, o’zlariga ma’lum xulosalar olishi mumkin. Azamatning she’rlarida hajv bosh unsur. U hajvdan turli maqsadlarda foydalanadi.

“Tulkivoyning hasrati” she’rida shoir so’z o’yini qiladi va bu orqali kitobxonda yengil kulgi uyg’otadi. Muallif she’rlarida hajv darajalanib boradi. Dastlabki bosqichda u shunchaki o’zining so’z tanlash mahorati-yu tildagi so’zlarning jilvasi, shakldosh so’zlar, turli iboralarni qo’llab, kulgi yaratadi. Mazkur she’r shoir ijodidagi hajvning birinchi darajasiga misol bo’la oladi:

*Buncha shirin oh, oh, oh,
Bu xo’rozning ovozi.
Yaqinroqdan tinglashga
Qo’ymaydi, afsus, tozi.
O’zim ayyor deyman-u,
Goho dumim berar pand.
Alamimdan shu sabab,
Yeyman doim xo’rozaqand*

[Xudoyberganov, Tillaboyeva 2019, 4].

Xo’roz va xo’rozaqand so’zlari orqali qilingan o’yin bolalarni quvontiradi, qiziqtiradi. Haqiqatan ham tulki alamidan xo’rozaqand yeyishi va haqiqiy xo’rozni yeya olmagan kulgi uyg’otadi. She’rda jonlantirish, intoq, sifatlash kabi badiiy tasvir vositalaridan unumli foydalanilgan. Qofiyalar original bo’lmasa-da, bolaning xotirasida oson qoladi. O’quvchi shu singari she’rlarni tez yod oladi. Muallifning boshqa she’rlarida ham hayvonlar obrazi yetakchilik qiladi.

Shoir she’rlaridagi bosh qahramonlar faqat jonivorlar emas, muallif sabzavotlar, mevalardan ham obraz sifatida foydalanadi. Azamatning she’rlarida mazkur obrazlar jonlantiriladi: so’zlaydi, hasrat qiladi, e’tiroz bildiradi, qo’shiq ham kuylaydi. Xususan, uning “Sabzi qo’shig’i”da sabzavotning qo’shiqchi ekanini ko’ramiz. Uning zamirida yaxshi g’oya yotadi. Sabzi iste’mol qilish bolalarning bo’yini

o'stirishi hammaga ayon. She'rda Quyon uni ko'p yeb qo'yganligi va negadir qulog'i o'sib ketganligi Sabzining tilidan aytiladi. Shoir mana shu joyda go'zal bog'liqlik yasab, she'rni ustozlarga maslahat bilan yakunlaydi:

*"Quloqsiz" bolalarga
Meni qiling tavsiya*

[Xudoyberganov, Tillaboyeva 2019, 4].

Shoir "quloqsiz" bolalarga sabzi ramziy obrazi vositasida tarbiyali bo'lishiga ishora qilyapti. Uni har kim har xil tushunishi mumkin. Kim uchundir u kitob, yana kimdir yaxshi nasihat deydi. Boshqalar esa yaxshi o'rnak deya baholashi mumkin. Bu umumiy ma'noda quloqsiz bolalarni ijobiy tomonga o'zgartiruvchi obyekt yoki subyekt bo'lishi mumkin. Albatta, bu adabiyot va aynan hajviy she'r ham bo'lishi mumkin. Mana shu daraja Azamat ijodidagi ikkinchi daraja, ya'ni hajviyadan shoir birinchi darajadan biroz yuqorilab, g'oyaviy-ma'rifiy maqsadlarda foydalana boshlaydi. Qolaversa, buni ijodkor bevosita ochiq-oydin aytmaydi, balki ishora qiladi. Hamma uni har xil tushunishi mumkin. Muallif o'quvchi o'zi mustaqil qaror chiqarishini xohlaydi va buni bolalar adabiyotida muallif va kitobxon muhoqotati sifatida baholasak bo'ladi.

Azamat Xudoyberganov ijodida mavzu ko'lami kengayib boradi: jonivorlar, sabzavotlar, bolajonlar. "Iltimos" nomli she'r ham hajviy xarakterda. Bosh qahramon sinfdoshi Ra'noni obdan maqtay boshlaydi. U sinfda eng a'lochi, eng odobli ekanligini aytadi. She'r ravon o'qiladi, bayonchilik unchalik ko'zga tashlanmagan va oxirida kulgi sahnaga chiqadi:

*Algebradan, bilasan,
Tushunmayman men qurg'ur.
Daftaringni ertaga
Ko'chirishga berib tur...*

[Xudoyberganov, Tillaboyeva 2019, 5].

She'rga tanlangan nom original, uning mazmuni keyinchalik oydinlashadi. Yuqorida aytilganidek, dastlab u jumboq tarzida qoladi. Eng muhimi, asar shu kabi ko'chirmachi bolakaylarga ko'zgu tutadi. Ajab emaski, sinfda shunday she'rlar o'qilsa, ularda yaxshi bir natija bo'lar. Yuzlari qizarib, kelasi safar vazifalarni o'zlari bajarib kelsa. Qolaversa, bolalar biror manfaat uchun tilyog'lamalilik qilmaslikni ham o'rganishadi. Shu tarzda she'rning nomi nega "Iltimos" ekanligi ham oydinlashadi.

Kitobdan joy olgan "Piyoz" she'ri ham hajviy xarakterda. Unda Piyoz bekasining rahmdilligini, hatto har gal uni qo'lga olgan-

da ko'zlariga yosh olishini aytadi. Yaxshi topilma:

*Bekam juda rahmdil,
Derdim emas bag'ritosh.
Meni qachon archsalar,
Ko'ziga olardi yosh* [Xudoyberganov, Tillaboyeva

2019, 6].

Ammo negadir bekasi qizib turgan tovaga tashlamoqchi bo'lgani Piyozni xavotirga soladi. Jonlantirishning go'zal namunasi. Har ikki bandda ham hajv elementlari bor. She'r bolalarga etik-estetik tarbiya beradi, ularni rahmdillikka o'rgatadi. Bir qarashda yakunlanmagandek tuyulgan she'rda, aslida, xulosa ma'lum. U ta'sirchanlikka xizmat qiladi.

Azamatning she'rlarida shakliy izlanishlar ham ko'zga tashlanadi, u bolalar she'riyati uchun an'anaviy bo'lgan 7 bo'g'inli she'rlardan voz kechib, yangi tajribalarni ham qo'llab ko'radi. "O'zi shunaqa bo'ladi" nomli she'rda aynan shu xususiyatlarni ko'rishimiz mumkin. Unda bosh qahramon – sazan baliq hech kimda yo'q libosni kiymoqchi bo'ladi. Qisqichbaqa yangasidan qarz olib, kumush tangali libos kiyadi. She'rga quyidagicha yakunlanadi:

*O'zgartirib endi
Hayot tarzini.
Qochib yurar,
To'lamasdan qarzini*

[Xudoyberganov, Tillaboyeva 2019, 8].

Bu shoirning hajviy she'rlaridagi uchinchi daraja. Unda shoir xulosa ham bermaydi, bir qarashda shu ishni ma'qullayotgandek ko'rinadi ham. Aslida unday emas. Tasvirda nozik bir xitob bor-ki, shoir bunday yondashuv orqali shunday bo'lmaslik kerakligiga ishora qiladi. Qisqichbaqa yanga deya jonivorlardagi qarindoshlikni ochib beruvchi so'zlarning ishlatilishi va buning mantiqan to'g'ri ekanligi ham kitobxonni quvontiradi. Sazan baliq va qisqichbaqa o'rtasidagi "qarindoshlik" bolalar uchun qiziqarli. Mantiqiy xatolikka ham yo'l qo'yilmagan.

"Tulki" she'rida ham firibgarlar tuzog'iga oson tushib qolayotgan sodda insonlar qismati kulgi vositasida ochib beriladi. Unda tulki boshqa jonivorlar o'zlari sodda bo'lsa, menda nima ayb deya savol qo'yadi. Bugun minglab insonlar soddaligi tufayli "tulkilar" tuzog'iga tushib qolayotgani sir emas. Mana shu jarayonni shoir bolalarga xos yumor bilan qiziqarli tarzda ifodalaydi. Mazkur she'rda jonlantirish, intoq kabi san'atlar qo'llanilgan.

Azamat Xudoyberganovning to'plamidan topishmoqlar ham

o'rin olgan. Shoir ularni ham turkumlarga ajratadi: "Poliz topishmoqlari" deb ataydi. Uning asosiy qahramonlari va yechimlari polizdagi sabzavotlar. Bu jumboqlar bolalarning ongini o'stirishga xizmat qiladi.

Shoirning "Quvnoq matematik she'rlar"i ham ahamiyatli. Ularni hisob she'rlar deyish ham mumkin. Bu orqali maktab yoshidagi bolalar matematika fanini qiziqarli tarzda o'rganishlari mumkin bo'ladi.

Yuqoridagi fikrlar Azamat Xudoyberganov ijodiga emas, ijodining bir qismiga – uning "Uyalchang chugalchang" to'plamiga kiritilgan she'rlarga taalluqli. Shoir she'rlarida suhbat usuli ta'sirchanlikni oshirishga xizmat qilgan. Asosan hajviy she'rlar yozadigan ijodkor ular orqali bolalarga tarbiya berishga, nimadir o'rgatishga, tanqid orqali nuqsonlarni tuzatishga – so'z atalmish mo'jizaning sirli tomonlarini ko'rsatishga harakat qiladi. Uning she'rlarida ohangdorlik, o'ynoqilik yetakchi o'rin tutadi. Hajv, asosan, she'r yakunida sahnaga chiqadi. Azamatning ijodi kitobxonni ham, tanqidchini ham xursand qiladi. Kitobxon yaxshi, o'qishli asar tutgani uchun undan minnatdor bo'lsa, sinchi bugun bolalar adabiyotining munosib davomchilari borligiga umid bog'laydi.

Insonning kitobga bo'lgan munosabati uning bolaligidan shakllanadi. Bolaning ko'ngliga kirib bora oladigan, u chin deb qabul qiladigan she'r yoza bilish, ayniqsa, ulg'aygan ijodkorlardan katta mas'uliyat talab etadi. Ana shu jihatdan ham bu g'oyat murakkab vazifa. Bolalar adabiyoti bugungi kunda g'oyaviy-ma'rifiy va axloqiy-estetik tarbiya quroli sifatida o'z vazifalarini bajarishda davom etyaptimi degan savolga javob olishning birgina yo'li bugun yaratilayotgan asarlarni keng tahlil qilishdir.

Navbatdagi tahlilga tortilayotgan asar 2019-yilda "Birinchi kitobim" loyihasi asosida chop etilgan "Raqqos yaproqlar" kitobi. Undan uch nafar yosh ijodkor: Naima Anvarova, Mo'tabar Hasanova, Mohidil Abdullayevalar ijod namunalari o'rin olgan. Dastlab so'z ijodkor Naima Anvarova kitobidan o'rin olgan "Makka va hakka" to'plami haqida. Shoir she'rlaridagi samimiylik, bolalarcha soddalik insonni o'ziga tortadi. To'plamga kiritilgan "Yomg'ir" she'rida hajviylik tarang darajada. Unda ustoz bolalarga yomg'ir nima deya savol beradi. Hoshim degan topqir o'quvchining:

Yomg'irmi, bulutlardan

Oqayotgan ter [Anvarova 2019, 50],

deya qiziqarli tarzda javob berishi, albatta, bolalarcha kulgi uyg'otadi. Ushbu she'rda hajviya bolalarga tarbiya bermasligi, yangi bilim

o'rgatmasligi mumkin, lekin so'z o'yinlariga, gapga ustalikka chorlashi, shubhasiz. Bundan tashqari, mazkur she'r bolalar tasavvur olamini ham boyitadi.

Bolalar adabiyotining g'oyaviy-ma'rifiy xususiyatlarini o'zida jamlay olgan she'rlardan biri "O'xshashlik" deb nomlangan.

Ko'zguda o'z aksini

Ko'rib mushuk itga der:

– Anavi sherni qara,

Beri kelsa bizni yer.

– Yonidagi bo'rimi?

Tishini qayrayapti.

Jonivorlar o'zini

Tanimay sayrayapti [Anvarova 2019, 50].

Tanlangan sarlavha she'rga munosib. Mushuk ko'zgdagi o'z aksini tanimay sher deb o'ylayotgan bir vaqtda yonidagi it ham o'zining kim ekanligini bilmay bo'ri deb tasavvur qilyapti. Ushbu she'r yengil kulgi qo'zg'atadi. Qolaversa, bolalarni o'ziga ko'p yuqori baho bermaslikka, o'zligini tanishga o'rgatadi.

"Xo'rozqand" she'rida esa shoir kitobxonda estetik zavq uyg'otadi, so'z o'yinlari orqali hajvni yuzaga keltiradi. Unda aka ukasiga bir-ikki chaqa berib, xo'rozqand olib kelishni buyuradi. Shirinlik olib kelinganiga quvonib turgan akaga ukaning bergan javobi esa quyidagicha:

– Qand oldim, deydi

Hovliqib biroz.

Lekin bu pulga

Kelmadi xo'roz [Anvarova 2019, 50].

Kitobdagi keyingi to'plam ijodkor Mo'tabar Hasanovanning "Oyna tutar soyga oy" nomli bolalarga atalgan she'rlar to'plamidir. Mo'tabar Hasanova she'rlarida Oyga juda ko'p to'xtalgan. Kitobning nomida ham oy ishtirok etganidan buni bilish qiyin emas. To'plam nomi "Oyna tutar oyga soy" tarzida bo'lganida jarayon jonli bo'lardi, nazarimizda. Chunki oyning yuzi soyda akslanadi. Aslida, bu yerda oyna tutayotgan obraz oy emas, soy bo'lishi kerak. Axir, oyda soy ko'rinishi g'aliz. Soyda oy ko'rinadi. Shu bois soy oyga ko'zgu tutishi kerak. Kitobga nom tanlanganda, avvalo shoirning o'zi, muharrirlar, qolaversa, mana shu ishga mas'ullar bu yukni to'g'ri his qilishi zarur. Mo'tabar Hasanova ko'p hajviy mavzularga qo'l urmagan. Unda bolalar nigohi bilan o'lchanadigan mavzulardan biroz kattaroq mavzularni ko'rish mumkin. Shu jihatdan, uni o'smirlar adabiyoti deb atash o'rinli bo'ladi. Uning kitobiga kiritilgan hajviy she'rlar ham sa-

noqli, deyarli yo'q.

“Shudring” she’ri yakuniga e’tibor beraylik:

Juda qiziq, bu tomchi

Buncha yorqin bo'lmasa.

Turar edi kechgacha

Agar oftob kulmasa [Anvarova 2019, 50].

Bolalarga she’r yozayotgan, umuman, bolalar uchun mahsulot tutayotgan muallif juda ehtiyotkor bo’lishi kerak. Ushbu she’rda shudringning yashab qolishi uchun quyoshning kulishi kerak emas edi, degan xulosani berish o’rinsiz. “Agar oftob chiqmasa” deyish ham mumkin, albatta, shakliy talablarni inobatga olgan holda. Kimningdir yashab qolishi uchun kimdir kulishi tarzidagi fikrni bolaga tutishdan oldin o’ylab ko’rish kerak.

“Bahona” she’rida bolalarning dangasaligi, bilim olishga erinchoqligi tanqid ostiga olinadi. Hisob darsiga hech hafsalasi yo’q bolakay tanaffus boshlanib, dars tugab qolmaganida, masalani, albatta yechgan bo'lardim, deya afsus qiladi. Afsuski, bahonalar har doim mavjud. Bolalardagi dangasalikni muallif shu ko’rinishda ochib beradi va xulosani ularning o’ziga qoldiradi:

Juda uzoq o'yladim,

Darsni buzdi tanaffus.

Chalinmasa qo'ng'iroq,

Yechardim attang, afsus [Oyna tutar soyga oy, 66].

“Chumoli va ko’lmak” she’rida orzular tasviri go’zal berilgan. Unda chumoli shunday orzu qiladi:

Uloqcha bo'lib

Qolsam shu ondan,

Bir sakrashda o'tardim

Manov ummondan [Oyna tutar soyga oy, 66].

Chumoli bu yerda ramz, albatta. Ko’lmak ham. Ko’lmak chumoli uchun ummon bo’lib ko’rinmoqda. Bolalarning barchasi chumoli kabi orzular qilishadi, ularning istaklari chegara bilmaydi. Shoir ushbu ijod namunasi orqali shunga ishora qiladi. She’r bolalarni orzu qilishga o’rgatadi, ammo unda ham ma’lum chegaralar borligi hajv orqali ochib beriladi. Mazkur she’r chumoli hech qachon uloq bo’lolmasligini, lekin shunga qaramay “manov ummon”dan o’tishi mumkinligini eslatadi. Ya’ni, orzularni maqsadga aylantirish uchun tinimsiz harakat qilish kerak bo’ladi.

“Oy mehmonda” she’rida esa ko’lda baqalar bazmi Jamshid boshlab qolishadi. Bazm va unda baqalarning kuylashi sababini bilmochi bo’lgan quyon ularni poylasa, Oy hamma yoqqa nurdan

ko'rpa yoyib, ko'lga mehmonga kelgan bo'ladi. Bunda ham tasvir chiroyli chizilgan:

*Soyga oq ko'rpa yoyib,
Nur taratib har yonga —
Tug'ilgan kunmikin yo
Oy kelibdi mehmonga [Oyna tutar soyga oy, 66].*

She'rdagi tasvir yuqorida tilga olingan "Oyna tutar soyga oy" she'ridagi tasvirga o'xshaydi. Lekin ikki tasvir orasida muayyan farqlar ham yo'q emas. Biroq tasvirlarning takror qo'llanishi o'quvchini zeriktirishi, uni o'ziga jalb qilmay qo'yishini unutmaslik kerak. Eng asosiysi, bu ijodkorning boy tasvir manbasiga ega emasligini ham ko'rsatib qo'yadi. "Vatan", "O'zbekiston" nomli she'rlar ijodkor hali to'la ijodiy quvvatga ega emasligini bildiradi.

Kitobdagi uchinchi to'plam – "Raqqos yaproqlar". Kitobning nomi bizni yaproqlarning yangi xususiyati bilan tanishtiradi. Demak, yaproqlar raqs tushar ekan-da, deya o'ylay boshlaydi bolakaylar. Mohidil Abdullayeva ijodi bilan bolalarga tarbiya berishga, ularni kitobxonlikka chorlashga harakat qiladi. Bunda bolalar adabiyotiga xos didaktik-ma'rifiy xususiyatlarni ko'rishimiz mumkin. To'plamning ilk she'ri "Mehr"da ham bolalarni kitobxonlikka da'vat qilmoqchi bo'lgan ijodkor "Sariq devni minib"ni o'qigan Umidjon bilan bog'liq kitob mo'jizasini kashf etib, uni kitobga o'qishga chorlagan narsa mehr ekanligini aytadi:

*Anghab yetdi lek u his,
Na mo'jiza, na sehr.
Chorlagandi Umidni
Kitobga bo'lgan mehr [Abdullayeva 2019, 76].*

Ammo she'r shakl jihatdan tahrir talab.

"Samoviy jang" she'ri orqali ham shoir bolalarga tarbiya beradi: urush-janjal ko'p yomon ekanligini uqtiradi. Unda dastlab bulutlar qovoq uyib Yerdan arazlaydi. So'ngra chaqmoq ham bor kuchini ko'rsatib, maqtana boshlaydi. Farzandlarining holatidan ranjib qolgan ona tabiat afsus qila boshlaydi va "Berolmabman tarbiya" deya o'ksinib qo'yadi. Bo'ron esa chetda jimgina tomosha qachon tugashini kuzatib turadi, momaqaldiraq osmon uzra "umbaloq osha" boshlaydi. Shu payt janjalga bardosh berolmagan osmon birdan yig'lab yuboradi va to'polonchilarga qarata: *Quyosh yo'lini to'smang*, deb buyuradi. Shu bilan samoviy jang yakuniga yetib, oftob yana kula boshlaydi.

She'rda jonlantirish tasviriy vositasidan unumli foydalanilgan. Bolalarga xos o'yinqaroqlik va to'polonchilik xususiyati osmon

jismlari, tabiat hodisalariga ko'chadi. Bolalarning "umbaloq oshish" o'yini yordamida chaqmoq yanada ochiladi. Aslida, adabiyot shunday bir kuch: u kuldiradi, yig'latadi va shu orqali tarbiya beradi.

Navbatdagi "Sovg'a" nomli she'rda ham yaxshi tasvirlar, hajviy misralarni uchratish mumkin. Unda aytilishicha, tabiatning kayfiyati juda yomon. Qahramon uyqudan kechroq uyg'ongan Quyoshga salom beradi. Voqealar rivojida shumtaka shaboda sokinlikni unutilib qo'ygani aytiladi.

Qorni yorilib ketdi

Oppoqqina bulutning:

Zaminga mehmon bo'ldi

Samojonning ko'zyoshi.

Yomg'ir sinay boshladi

O'rik guli bardoshin [Abdullayeva 2019, 76].

Bulutning qorni yorilib ketgani ham hajviy, ham yaxshi topilma. Osmonning ko'zyoshlari yerga mehmon bo'lib tushgani ham original. Yomg'ir tomchilari o'rik gulining bardoshini sinay boshlashi esa jarayon. Bu bilan ijodkor ilk bahor kunlari yomg'ir yog'ishi va uning o'rik gullarini to'kib yuborishini aytmoqchi. Shu sababli ham yomg'ir tomchilari o'rik guli bardoshini sinamoqda, tomchilar qanchaga chiday olarkan deydi. Yakunda esa yomg'ir tomchilari hayot ekanligi, ular sabab maysalar olg'a deya o'sishga tayyor turganligi, o't-o'lanlar va dov-daraxtlar uchun osmondan tushgan sovg'aligi aytiladi. Umuman, she'rda mazmun va shakl bir-birini to'ldirgan.

"Qorbolaning deganlari" nomli she'r ham hajviy xarakterda. Ammo undan boshqa mazmuni qidirish kerak emas. She'rda qorbola uni oppoq qordan yasashganini, qo'llari shox-shabbadan ekanligini, boshiga ilma-teshik chelak kiydirilganini aytadi. She'r tugashida esa qorbolaning asl maqsadi, ya'ni qo'rquvi o'rtaga chiqadi:

Qo'rqaman bir narsadan:

Quyunchani ko'rdingmi?

U kelmasin, gar kelsa

Yeb qo'yadi burnimni [Abdullayeva 2019, 84].

"Berkinmachiq" she'ri bolalarning tasavvur olamini boyitadi. Unda quyosh bilan oy necha yillardan buyon bekinmachiq o'ynashi va bir-birini topa olmayotgani ifodalanadi. She'r hajviy xarakterda emas, u bolalarning dunyoqarashini kengaytirib, xotirasiga go'zal tasvirlarni muhrlaydi. Ammo jarayon tugallanmagan.

"Bodring deydi" nomli she'rda jonlantirishning go'zal namunasi qo'llanilgan. Unda bodring do'sti baqlajonni doim erkalatib, *-jon* qo'shib aytishlari-yu o'ziga nisbatan bunday hurmat yo'qligidan xafa

bo'ladi va shunday deydi:

*Baqlajon yaxshi bola,
Doim bo'lsin sog'-tetik.
Men esa uning do'sti
Sabzavotov Bodringbek [Abdullayeva 2019, 85].*

Jonlantirish tasviriy vositasining o'ziga xosligi shundaki, ushbu she'rda insonlarga, ularning ism-familiyalariga qo'shiladigan -ov, -bek kabi erkalash, hurmat ma'nosini bildiruvchi qo'shimchalar sabzavot nomiga qo'shilgan va uni chin ma'noda jonlantirgan. Baqlajon so'zidagi "jon" ga taqlidan Bodring ham o'ziga hurmat talab qiladi va bu bolalar hayotida uchrab turadigan holatlardan biri.

"Ikkichi" nomi bilan atalgan hajviy she'r esa bolalarga xos qizg'anchiqlik odati soyasida ularni bilim olishga, a'lochi bo'lishga chorlovchi bir mayoq bo'lib xizmat qiladi. Unda o'quvchi bugun "ikki" olgani, endi ikkichi bo'lib qolgani va Omonni ikkichi deb chizg'ichini bermaganidan afsus qilishi tasvirlanadi. Bolalarda shunday xususiyat bor: rostdan ham ular ikkichi bolalarga hech narsasini berishmaydi. She'rdagi shu motivning o'zi bolalarni a'lochi bo'lishga chorlaydi.

*Kundalikni oyimga
Hech ko'rsatgim kelmaydi.
Endi Omon ham menga*

O'chirg'ichin bermaydi [Abdullayeva 2019, 86], deya yakunlanadi she'r. Xulosa bolalarning o'ziga tashlanadi. Bolalarning shumliklari ochib berilishida kulgi asosiy o'rin tutadi. Bolalar bir qarashda buni bilmasliklari, bosh ma'nosini tushunmasliklari mumkin, lekin keyinchalik, albatta, anglaydilar. Bolalarga xos yaxshi ma'nodagi shu kabi qizg'anchiqlikning adabiyotda aks etishi samarali.

To'plamdan joy olgan "Rahmat" nomli she'r ham didaktik mazmun kasb etgan. Kulgi vositasida ochib berilgan rahmat yig'ish jarayoni bolalarga kattalarga salom berish kerakligini o'rgatadi. Unda yo'lda amakisiga salom bergan bolakayga qarata amaki "Otangga rahmat" deydi. Buni eshitib turgan jiyan esa endi tinmasdan yo'l bo'yi hammaga salom beradi va uyga kelganda:

*...dadajon, sizga
Ko'p rahmat olib keldim, – deydi [Abdullayeva 2019, 87].*

Bolakay dadasiga rahmat olib kelish uchun birinchi qadamni qo'ygan ekan, kelajakda u keyingi qadamlarini ham qo'yadi, albatta. Bolalarga odob-axloqni o'rgatadigan katta maktab bu adabiyot ekan, uning kuchidan bolalar tarbiyasida qay darajada foydalanilayotgani juda muhim masala ekanligini unutmaslik lozim.

Mohidilning “Muzqaymoq”, “Tasanno”, “Yoz bilan suhbat”, “Po‘pisa” singari ichi bo‘sh she‘rlari ham yo‘q emas “Tasanno” she‘ridan bo‘lak. Masalan:

Uxlamaydi yulduzlar,

Tuni bilan uyg‘oqdir.

Chunki ular osmonga

Ilingan shamchiroqdir [Abdullayeva 2019, 88].

To‘plamga kiritilgan “Tanaffus” she‘ri ham hajviy, ammo didaktik-ma‘rifiy ruhda emas. Unda bolalar eng zo‘r dars qaysi ekanligi haqida tortishib qoladilar. Kimdir tabiat, kimdir jismoniy tarbiya deydi. She‘rni quyidagi misralar yakunlab beradi:

Endi o‘zim aytaman,

Bunaqasi ketmaydi.

Bu fanlarning hech biri

Tanaffusga yetmaydi [Abdullayeva 2019, 88].

Shuni alohida ta‘kidlash kerakki, har bir hajviy she‘r yuqoridagi mazmunni o‘ziga singdirgan bo‘lishi shart emas. Bunday qoida yo‘q. Ammo bolalar she‘riyati shunchaki kuldiradigan, hordiq chiqarishga mo‘ljallangan adabiyot emasligini ko‘rsatish uchun ham shoir va yozuvchilarimiz hajv unsuri orqali bolalar she‘riyatining didaktik-ma‘rifiy, estetik maqsadlarga xizmat qilishini bildiruvchi asarlar yaratgan va bu jarayon bugungi kunda ham davom etmoqda.

Mohidil Abdullayeva ijodida uchrovchi qahramonlar anchagina uddaburon – bir o‘pichning bahosi shokolad deya olgan bolakaydan tortib, o‘zini hurmat qilishni boshlab yuborgan Sabzavotov Bodringbek, bekor Omonga chizg‘ichimni bermagan ekanman deya qayg‘urib turgan mittivoy va boshqalarda buni ko‘rish mumkin. Ijodkorda shakl va mazmun mutanosibligini ta‘minlashga bo‘lgan intilish seziladi, lekin bu she‘rlarda to‘la ta‘minlanmagani ham e‘tiborni tortadi. Umuman olganda, barcha ijodkorlar bolalarga atalgan she‘rlari orqali ularning qalbi tomon qadamlar tashlashda davom etmoqdalar.

O‘zbek bolalar hajviy she‘riyatining ma‘rifiy-didaktik va badiiy-estetik qimmatlari aslida qay darajada bo‘lishi kerakligi barchaga ma‘lum. Yuqorida bugungi kunda bolalar she‘riyatining mazkur qiymatlardagi qimmatlari qay darajada ekanligi tahlillar misolida ko‘rib chiqildi. Bolalar hajviy she‘riyati o‘zining milliy-madaniy va ijtimoiy-ma‘rifiy tajriba ifodasi bilan ham ahamiyatli hisoblanadi. Ammo bugun bolalar uchun ijod qilayotgan shoirlarda mavzu ko‘lami ancha tor. Takrorlar bisyor va quruq she‘rlar ko‘p uchramoqda. Shunga qaramay, bolalar hajviy she‘riyati g‘oyaviy-ma‘rifiy va etik-estetik tarbiya quroli sifatida ahamiyatini yo‘qotmay kelayotganiga ular

isbot bo'la oladi.

Adabiyotlar

- Адабиёт назарияси*. 1979. Икки томлик. 2 том. Тошкент: Фан.
- Адашбоев, Т., Ражабов, Д. 2017. *Сапрлардан таралган меҳр*. Тошкент: Турон замон зиё.
- Баракаев, Р. 1997. *Жонажоним шеърият*. Тошкент: Чўлпон.
- Баракаев, Р., Ашуров, Б. 2017. *Турсунбой Адашбоев феноменига бир назар*. Тошкент: Академнашр.
- Жумабоев, М., Сувонов, А. 1994. *Болалар адабиёти*. Қўлланма. Тошкент: Ўқитувчи.
- Жўраев, М. 1986. *Рақамларда яширинган олам*. Тошкент: Ўзбекистон.
- Матжонов, С. 1989. *Болалик олами*. Тошкент: Ёш гвардия.
- Матжонов, С. 1986. *Тириклик суви*. Тошкент: Ёш гвардия.
- Ўзбек болалар адабиёти тарихи очерки*. 1978. Тошкент: Фан.
- Ўзбек болалар адабиёти*. 1969. Мақолалар. Тошкент: Ёш гвардия.
- Жамилова, Б. 2004. *Ўзбек болалар публицистикаси ва унинг ривожланиш тамойиллари*: Филол. фан. номз. дисс... автореф. Тошкент.
- Жумабаев, М. 1982. *Проблема положительного героя в узбекских детских поемах*: Автореф. дисс. канд. филол наук. Ташкент.
- Баракаев, Р. 2006. "Болаларга берайлик дунёни". *Ўзбек болалар адабиёти антологияси*, 3-24. 2 жилдлик. 1-жилд. Тошкент: Ўқитувчи.
- Баракаев, Р. 2004. "Болаликнинг етти фасли". *Ўзбекистон адабиёти ва санъати*, 3. Тошкент.
- Ғафуров, И. 1987. *Ўттиз йил изҳори*. Тошкент: Адабиёт ва санъат.
- Имонбердиев, Х. 1994. *Ғаройибкент ҳангомалари*. Тошкент: Чўлпон.
- Ражабов, Д. 2016. *Бахши бола – яхши бола*. Тошкент: Ўқитувчи.

Children's comic poetry as a mean of educational and aesthetic education

Gulnoza Juraeva¹

Abstract

This article reveals about Uzbek children's poetry, its ideological objectives, its role in formulation of the younger generation spirituality and the importance of comic poetry in this process, as well as close links of children's comic poetry to the roots of Uzbek national culture. In fact, Uzbek poetry, and literature in general, has long been created as an educational tool humanity. In particular, the primary task of children's poetry is to instill in the minds of the younger generation a sense of goodness, to bring them up on the basis of universal and national ideas. Particularly humorous poetry plays an important role in carrying out this task. Because humour writings reach the children's psyche faster than poems that are directly promoted. This proves the literature is spiritual-enlightenment and ethical-aesthetic means of education.

Key words: humor, satire, humor, poetics, rhythm, form, content, poetic delicacy, sub meaning.

References

- Adabijot nazariyasi*. 1979. Ikki tomlik. 2 tom. Toshkent: Fan.
- Adashboev, T., Razhabov, D. 2017. *Satrlardan taralgan mehr*. Toshkent: Turon zamon zijo.
- Barakaev, R. 1997. *Zhonazhonim sherijat*. Toshkent: Chulpon.
- Barakaev, R., Ashurov, B. 2017. *Tursunboj Adashboev fenomeniga bir nazar*. Toshkent: Akademnashr.
- Zhumaboev, M., Suvonov, A. 1994. *Bolalar adabijoti*. Qullanma. Toshkent: Uqituvchi.
- Zhuraev, M. 1986. *Raqamlarda jashiringan olam*. Toshkent: Uzbekiston.
- Matzhonov, S. 1989. *Bolalik olami*. Toshkent: Josh gvardija.
- Matzhonov, S. 1986. *Tiriklik suvi*. Toshkent: Josh gvardija.
- Uzbek bolalar adabijoti tarihi ocherki*. 1978. Toshkent: Fan.
- Uzbek bolalar adabijoti*. 1969. Maqolalar. Toshkent: Josh gvardija.

---

¹Gulnoza A. Juraeva – Candidate of Philological Sciences, Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navo'i

E-mail: axmatovnagulnoza@gmail.com; gulnoza@navoiy-uni.uz

ORCID ID: 0000-0001-5732-2762

For citation: Juraeva, G. A. 2021. "Children's comic poetry as a mean of educational and aesthetic education". *Uzbekistan: Language and Culture* 4: 103-117.

- Zhamilova, B. 2004. *Uzbek bolalar publicistikasi va uning rivozhlanish tamojillari*: Filol. fan. nomz. diss... avtoref. Toshkent.
- Zhumabaev, M. 1982. *Problema polozhitelnogo gerojav uzbekskih detskih poemah*: Avtoref. diss. kand. filol nauk. Tashkent.
- Barakaev, R. 2006. "Bolalarga berajlik dunjoni". *Uzbek bolalar adabijoti antologijasi*, 3-24. 2 zhildlik. 1-zhild. Toshkent: Uqituvchi.
- Barakaev, R. 2004. "Bolalikning etti fasli". *Uzbekiston adabijoti va sanati*, 3. Toshkent.
- Gafurov, I. 1987. *Uttiz jil izhori*. Toshkent: Adabijot va sanat.
- Imonberdiev, H. 1994. *Garojibkent hangomalari*. Toshkent: Chulpon.
- Razhabov, D. 2016. *Bahshi bola – jahshi bola*. Toshkent: Uqituvchi.

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

O'zbekiston: til va madaniyat (O'zTM) – zamonaviy O'zbekiston (sobiq Turkiston) bilan bog'liq bevosita Markaziy Osiyo mintaqasini birlashtiradigan til, tarix, san'at, etnografiya, madaniyat va ijtimoiy fanlar sohalarini qamrab olgan ilmiy jurnaldir. O'zTM munozarali, zamonaviy, innovatsion, konseptual jihatdan qiziqarli, original mavzudagi ilmiy tadqiqotlarni nashr qiladi. Jurnal lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, din, falsafa, ilohiyot, fan, ta'lim, metodika, sotsiologiya, psixologiya, tarix, madaniyat, san'at, etnologiya, etnografiya, antropologiyaga oid ilmiy yo'nalishdagi maqolalar va taqrizlar hamda konferensiya hisobotlarini qabul qiladi.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo'lyozmalar o'zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, boshqa turkiy tillarda ham qabul qilinadi. Agar muallif o'z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr ettirmoqchi bo'lsa, unda qo'lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etilishi lozim.

Qo'lyozmalar MS Word (.doc) formatida (uzlangcult@gmail.com) elektron pochta-siga yuboriladi. Iqtiboslar va izohlar uchun MS Word menejerini qo'llash mumkin.

Barcha qo'lyozmalar tahririyatga muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma'lumot bilan taqdim etiladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig'i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o'ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo'lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantiriladi. Maqola matni 3 000–5 000 so'zdan iborat bo'lishi kerak.

O'zbek va ingliz tillarida 100–150 so'zdan iborat abstrakt (annotatsiya) va 5–10 so'zdan kam bo'lmagan kalit so'zlar (o'zbek va ingliz tillarida). Abstraktda maqolaning qisqacha mazmuni va dolzarbligi, tadqiqot natijalari aks etishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati 5 sahifadan oshmasligi kerak.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo'lishi mumkin) 1500 so'zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so'ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo'limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to'q bo'yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o'zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tilda yozilgan bo'lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – to'q bo'yoqda, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda “tarjima muallifniki”

shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida ( ) satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [ ] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satr boshidan, boshqa barcha qatorlari xatboshidan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

VII. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

VIII.1. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*, Shahar: Nashriyot nomi.

Qudratullayev, Hasan. 2018. *Boburning adabiy-estetik olami*. Toshkent: Ma'naviyat.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Qudratullayev 2018, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (a). *Alisher Navoiy: manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Familiya, kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2011 (a), 99]

[Sirojiddinov 2011 (b), 67]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Abdurahmonov, G'anijon, Alibek Rustamov. 1984. *Navoiy tilining grammatik xususiyatlari*. Toshkent: Fan.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdurahmonov, Rustamov 1984, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq mualliflari bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismlari to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda birinchi muallif ismi yoziladi va "boshqalar" deb ko'rsatiladi.

[Familiya va boshqalar kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Abdug'afurov, Abdurashid. 2016. "Badoye' ul-bidoya"ning tuzilish sanasi". *XX asr o'zbek mumtoz adabiyotshunosligi*, Olim To'laboyev muharrirligida, 174–184. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdug'afurov 2016, 176]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Mamatov, Ulug'bek. 2018. *O'zbekiston madaniyatida tarixiy janrdagi tasviriy san'at asarlari*.

Toshkent: Mumtoz so'z. <https://kitobxon.com/uz/catalog/sanat/>. 12.03.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mamatov 2018, 11]

Ikki muallif tomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2017, 19-hujjat]

VIII.2. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi". *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Mahmudov, Nizomiddin. 2013. "Termin, badiiy so'z va metafora". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 3 – 8. Toshkent.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mahmudov, 2013, 5]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Aminov, Hasan. 2018. "O'zbekiston san'atida temuriylar siymosi". *O'zbekistonda xorijiy tillar* 2: 246 – 253. doi: 10.36078/1596780051.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

VIII.3. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi “O‘zbekiston adabiyoti va san’ati” gazetasida chop etilgan maqolasida aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro‘yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo‘yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo‘lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko‘rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. “Maqola nomi.” *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi.

Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. “Jomiy “Xamsa” yozganmi?.” *O‘zbekiston adabiyoti va san’ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. “Maqola nomi.” *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Jabborov, Rustam. 2019. “Navoiyning Tabrizda yashagan xorazmlik kotibi”. *UZA: O‘zbekiston Milliy axborot agentligi*, 08.12. <https://uza.uz/uz>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Jabborov 2010, 17]

Maqola so‘ngida foydalanilgan adabiyotlar o‘zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro‘yxati ikki qismdan iborat bo‘lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko‘rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o‘zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini “The Chicago Manual of Style, 16th Edition” qo‘llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko‘rib olishingiz mumkin.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Uzbekistan: language and culture is an academic journal, publishing research in linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies. We aim to publish cutting edge, innovative, conceptually interesting, original case studies and new research, which shape and lead debates in multifaceted studies. We do not publish economic analyses or policy papers. Any opinions and views expressed in publications are the opinions and views of the authors, and the publishers are not responsible for the views/ reviews of the contributors.

The journal is published four times a year. The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcomed. In addition to research articles, the journal welcomes book reviews, literature overviews, conference reports and research project announcements.

1. General

- Submission Guideline

1. Manuscripts may be submitted at any time during the year. However, if the author wishes to have his/her manuscript published in a certain issue of the journal, the submission should be made at least five months in advance of the proposed publication date.

2) Manuscripts should be submitted by email (uzlangcult@gmail.com) as an attachment in MS Word document (.doc) format and use MS Word Source.

3) All manuscripts should be submitted with a cover page including an email address, a mailing address and a short introduction about the author(s) /contributor(s).

2. Manuscript format

1) The main texts should be written in Times New Roman font, 12 point, and single-spaced in 44 pagination with 1-inch margins.

2) Submissions must follow the author-date system of *The Chicago Manual of Style*, 16th Edition.

3) Quotations are given in brackets in the text.

4) A research article should normally be no more than 9,000 words in length, including the following contents:

- an abstract of 150-200 words (in English, Russian, and Uzbek) and seven to ten keywords;

- a list of references of no more than five (5) pages;

- tables and figures, if any.

5) A book review should generally be about 1,500 English words (or other languages) in length, and must include the heading and closing in the following format:

- Heading: *Title of the Book*. By Author's Name(s). City of Publication: Publisher Name, Year. pp. Price, ISBN:, (hardcover/paperback).

- Closing: Book reviewer's name, affiliation and postal address at the end.

6) Style Points Headings. Limit: Four levels.

Level 1. Title Style (e.g. the first letter of each word upper case, except prepositions), Bold, and 14 point.

Level 2. Title Style, Italics, 14 Point.

Level 3. Modified “down” style (first letter upper case, or first letter of first two words if the first word is an article), Bold, and 12 point.

Level 4. Modified down style, Bold, 11 point.

3. Style and Usage

1) Translation

- Translated excerpts from classical texts or non-English sources should be annotated with clarification of its original/published language and translator. Likewise, “Author’s own” translations of quoted texts should be noted as such.

- The author is expected to provide an English translation of key terms in the work, rather than a translator without expertise in the subject.

- Excerpts or quoted texts from published translation will not be edited. However, UzLC editors may query or modify translations of key terms or texts provided by the author.

- Where necessary, short supplementary information such as dates, an item in its original characters, or the Romanized form of a non-English item, may be included.

- Names of foreign publishers, and titles of sources published in a foreign language should primarily appear in Romanized form without translation. However, if necessary, a translation may be added in brackets ([ ]).

2) Names and Terms

- Place Names (foreign):

Designation for division of areas should be either translated or hyphenated after the given area name.

Designation for geographical/structure names are not hyphenated, and appear without the equivalent English term.

Institutional names are considered proper nouns. Their names should appear following the preference of the individual institutions.

3) The descriptive designation of a period is usually lowercase, except for proper names or traditionally capitalized terms.

4. Quotation

1) Block Quotations:

- A block quotation should start with double line spacing and an indentation from the left margin. From the second paragraph of the block quotation, additional paragraph indentation is needed.

Texts in block quotation should be written in Times New Roman 10 pts., and not be entirely italicized.

5. Others

1) There is one space after sentence punctuation and not two.

2) The end parenthesis, closing quotation mark, and footnote numbers come after the sentence punctuation.

3) For parentheses within parentheses, use brackets ([ ]).

6. Basic Citation Format

The following examples illustrate citations using the **author-date** system. Each example of a reference list entry is accompanied by an example of a corresponding parenthetical citation in the text. For more details and many more examples, see chapter 15 of *The Chicago Manual of Style*.

BOOK

Reference List (hanging indent):

Pollan, Michael. 2006. *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of How Eating Has Evolved*. New York: Penguin.

In Text Cite:

[Pollan 2006, 99–100]

Reference List (hanging indent):

Ward, Geoffrey C., and Ken Burns. 2007. *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York: Knopf.

In Text Cite:

[Ward and Burns 2007, 52]

For four or more authors, list all of the authors in the reference list; in the text, list only the first author, followed by et al. (“and others”):

[Barnes et al. 2010, 847]

Reference List (hanging indent) book chapter:

Kelly, John D. 2010. “Seeing Red: Mao Fetishism, Pax Americana, and the Moral Economy of War.” In *Anthropology and Global Counterinsurgency*, edited by John D. Kelly, Beatrice Jauregui, Sean T. Mitchell, and Jeremy Walton, 67–83. Chicago: University of Chicago Press.

In Text Cite:

[Kelly 2010, 77]

Chapter of an edited volume originally published elsewhere (as in primary sources):

Reference List (hanging indent) book originally published elsewhere:

Cicero, Quintus Tullius. 1986. “Handbook on Canvassing for the Consulship.” In *Rome: Late Republic and Principate*, edited by Walter Emil Kaegi Jr. and Peter White. Vol. 2 of *University of Chicago Readings in Western Civilization*, edited by John Boyer and Julius Kirshner, 33–46. Chicago: University of Chicago Press. Originally published in Evelyn S. Shuckburgh, trans., *The Letters of Cicero*, vol. 1 (London: George Bell & Sons, 1908).

In Text Cite:

[Cicero 1986, 35]

BOOK PUBLISHED ELECTRONICALLY

If a book is available in more than one format, cite the version you consulted. For books consulted online, list a URL; include an access date only if one is required by your discipline. If no fixed page numbers are available, you can include a section title or a

chapter or other number.

Reference List (hanging indent):

Austen, Jane. 2007. *Pride and Prejudice: A Novel in Five Books*. New York: Penguin Classics. Kindle edition.

In Text Cite:

[Austen 2007, 101]

Reference List (hanging indent):

Kurland, Philip B., and Ralph Lerner, eds. 1987. *The Founders' Constitution*. Chicago: University of Chicago Press. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders>

In Text Cite:

[Kurland and Lerner, chap. 10, doc. 19]

JOURNAL ARTICLE

Article in a print journal

In the text, list the specific page numbers consulted, if any. In the reference list entry, list the page range for the whole article.

Reference List (hanging indent):

Weinstein, Joshua I. 2009. "The Market in Plato's Republic." *Classical Philology* 104:439–58.

In text cite:

[Weinstein 2009, 440]

Article in an online journal

Include a DOI if the journal lists one. A DOI is a permanent ID that, when appended to <http://dx.doi.org/> in the address bar of an Internet browser, will lead to the source. If no DOI is available, list a URL. Include an access date only if one is required by your discipline.

Reference List (hanging indent):

Kossinets, Gueorgi, and Duncan J. Watts. 2009. "Origins of Homophily in an Evolving Social Network." *American Journal of Sociology* 115:405–50. doi:10.1086/599247.

In text cite:

[Kossinets and Watts 2009, 411]

Article in a newspaper or popular magazine

Newspaper and magazine articles may be cited in running text ("As Sheryl Stolberg and Robert Pear noted in a New York Times article on February 27, 2010..."); they are commonly omitted from a reference list. The following examples show more formal versions of the citations. If you consulted the article online, include a URL; include an access date only if your discipline requires one. If no author is identified, begin the citation with the article title.

Reference List (hanging indent):

Mendelsohn, Daniel. 2010. "But Enough about Me." *New Yorker*, January 25.

In text cite:

[Mendelsohn 2010, 68]

Reference List (hanging indent):

Stolberg, Sheryl Gay, and Robert Pear. 2010. "Wary Centrists Posing Challenge in Health Care Vote." *New York Times*, February 27. <http://www.nytimes.com/2010/02/28/us/politics/28health.html>.

In text cite:

[Stolberg and Pear 2010, 12]

WEBSITE

A citation to website content can often be limited to a mention in the text ("As of July 19, 2008, the McDonald's Corporation listed on its website . . ."). If a more formal citation is desired, it may be cited as in the examples below. Because such content is subject to change, include an access date or, if available, a date that the site was last modified. In the absence of a date of publication, use the access date or last-modified date as the basis of the citation.

Bibliography (hanging indent):

Google. 2009. "Google Privacy Policy." Last modified March 11. <http://www.google.com/intl/en/privacypolicy.html>.

In text cite:

[Google 2009]

Reference List (hanging indent):

McDonald's Corporation. 2008. "McDonald's Happy Meal Toy Safety Facts." <http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

In text cite:

[McDonald's 2008]

Jurnal 2017-yil 26-oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligi tomonidan № 0936 raqam bilan ro'yxatdan o'tgan. Tahririyatga kelgan maqolalar mualliflarga qaytarilmaydi.

Manzil: Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos
Hojib ko'chasi 103-uy.
Telefonlar: +99871 281-45-11, +99871 281-41-93.
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz
E-mail: uzlangcult@gmail.com

Bosishga 30.12.2021-yilda ruxsat etildi.
Bichimi 70x100 1/16, Ofset bosma. "Cambria" garniturasida.
Shartli b.t. 7,51. Nashr b.t. 7,62.

"O'zbekiston: til va madaniyat" jurnali tahririyatida
tayyorlandi va sahifalandi.
"YASHNOBOD NASHR" bosmaxonasida chop etildi.
Adadi 300 nusxa. Buyurtma №2.
Bosmaxona manzili: Toshkent shahar Yashnobod tumani,
58-a harbiy shaharcha.